DE ONDERVINDING IS DE BESTE LEERMEESTERES.

EENE HUISSELIJKE ZAMENSPRAAK;

WAARIN DE

INENTING DER KOEPOKKEN

BEKNOPT EN BEVATTELIJK WORDT BEHANDELD.

UITGEGEVEN DOOR DE

MAATSCHAPPIJ:

TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

Te AMSTERDAM, bij

CORNELIS DE VRIES, HENDR. VAN MUNSTER

EN

JOHANNES VAN DER HEY.

1801.

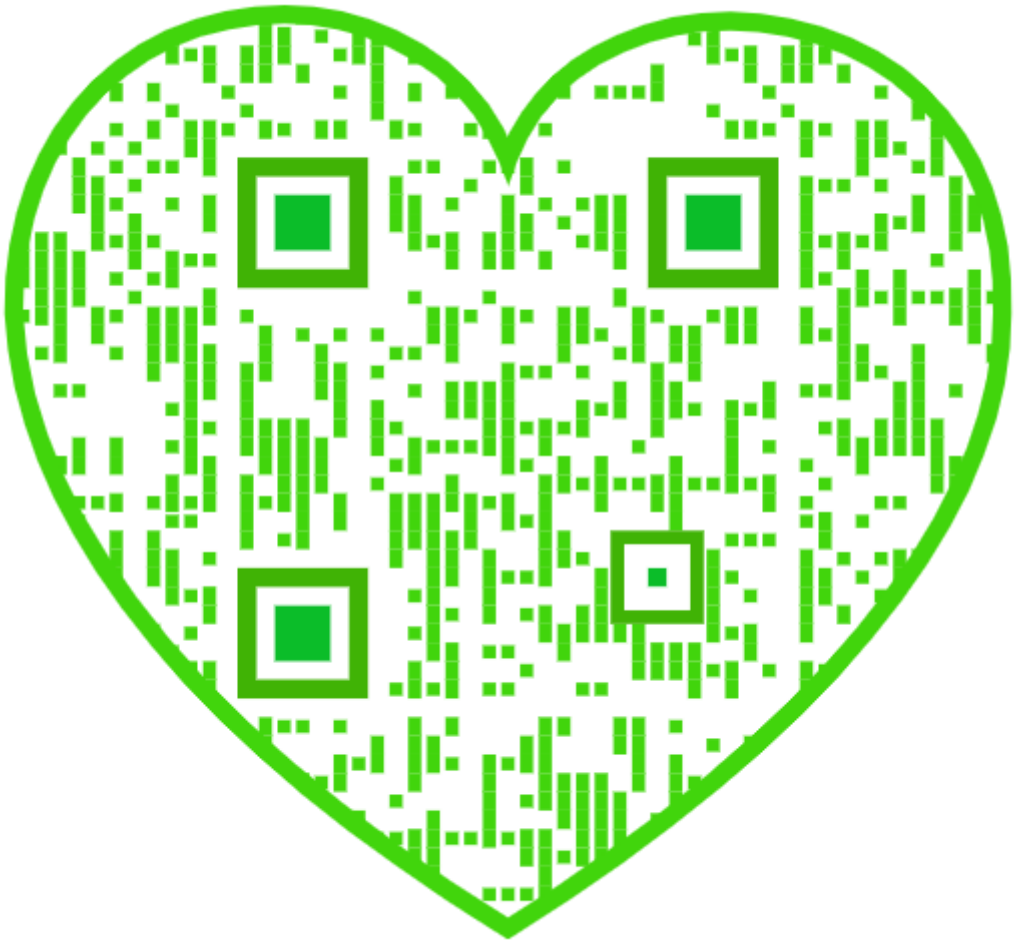

VOORBERIGT.

Meermaalen is opgemerkt, dat de goede Voorzienigheid, alzoo liefderijk werkzaam tot heil des menschdoms, tegen ongemeene rampen, veeltijds, buitengewone zegeningen schenkt. Geheel vreemd kan het dus niet voorkomen, wanneer men de weldadige uitvinding der Koepokinenting, met een dankbaar gevoel, in zeker opzigt, als eene vergoeding aanziet, voor de ontvolking, die de geesel des oorlogs het menschdom doet lijden. Zal ondertusschen deze uitvinding waarlijk eene weldaad worden, dan moeten de vooroordeelen, welke tegen haar woeden, worden uitgeroeid. De Maatschappij: TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN dit bijzonder haare taak achtende, besloot in haare laatste Algemeene Vergadering, behalven tot het verspreiden van een klein afzonderlijk blaadje, tot de uitgave van een, daar toe opzettelijk te vervaardigen Stukje, en droeg den last daar toe aan Hoofdbestuurders op; die ter voldoening daar aan, door een' daar toe allezins geschikt' man, het Stukje deden zamenstellen, hetwelk thans den lezer word aangeboden, met den vurigen wensch, dat het tot het bedoelde einde mogen strekken.

Op last der Maatschappij:

Hendr. Ravekes
Secretaris.

Amsterdam,
den 21sten van Grasmaand.
1806

DE

DE ONDERVINDING IS DE BESTE LEERMEESTERES.

't Was op een van die Winteravonden, wanneer men niet beter doen kan, dan zich in huis houden, en in het hoekje van den haard, indien men namelijk voorraad van turf en hout heeft, dat Willem B..., een braaf en vlijtig ambachtsman, die bij zijn lieve vrouw Lijsje van werk was te huis gekomen, met een pijpje in den mond, de boel zoo stilletjes zat rond te kijken; dewijl hij onder die gelukkigen behoorde, die, door Gods goedheid en eigene naarstigheid, het zoo verre gebragt hebben, dat zij geen gebrek kennen, en dus ook geen turf of takkebos ontzien, om de door de kou verstramde leden weder lenig te maken. Die goede huisvader zag, met een ongemeen genoegen, hoe zijne twee oudste jongens, de eene een knaap van vijf en de andere van vier jaren, in een hoek van de kamer drok bezig waren met van eenige talhouten, die zij op elkander stapelden, een' toren te bouwen: terwijl Truitje, een meisje van ruim twee jaren, aan zijne knieën stond en zijne hand streelden en kuste, en moeder Lijsje, met den kleinen Klaas, nu ruim een vierendeeljaars oud, op den schoot zat. Lijsje, die haren man meêr of min in gepeinzen zitten zag, zeide: wat benje stil, Willem? ik hoop immers, dat je wel frisch bent! Met dit koud en guur weêr kan een mensch heel ligt wat scheelen, vooral iemand, die den heelen dag, zoo als jij, om zijn werk altijd in de buitenlucht is.

WILLEM. Neen Lijsje! ik ben heel wel — ik

zit maar zoo met een ſtil genoegen ons klein goedje aan te kijken, terwijl ik onder mijn pijpje van mijn werk wat uitrust.

LIJSJE. Ik moet het mij dan verbeeld hebben; maar ik meende, dat ik u zelfs hoorde zuchten!

WILLEM. Nu, ja, Lijsje! als jij het dan weten moet, ja, ik zuchtte...

LIJSJE. Wat is 'er dan toch gebeurd?

WILLEM. Niets — niets. — Maar ik ben zoo wat bekommerd over onze kinderen... Wij hebben ze zo lief, en zij groeijen zoo heerlijk op, dat het een luſt is om te zien .. en gij weet, dat in deze plaats de kinderpokjes beginnen te regeren. Ik zat daar zoo te denken... wie weet hoe gaauw wij een of meer van die kleinen zullen kwijt raken, en h e of 'er andere deerlijk gehavend van zullen afkomen!

LIJSJE. Foei! foei! zulk zwaarmoetzen! Onze lieven Heer zal wel voor onze ſchaapjes zorgen...

WILLEM. ja kindlief! dat klinkt heel mooi en wel, en ik vertrouw zoo goed als jij op onzen lieven Heer; maar als men het eens kon nagaan, hoe vele lieve kindertjes, even lief als de onze, ſterven 'er niet op een jaar! Ik heb 'er op mijn winkel met Frederik, den zoon van mijn baas, over gepraat, en die zei, dat hem door een verſtandig Doctor verzekerd was, dat 'er van de acht, die de kinderziekte natuurlijk krijgen, ten minſten een ſterft, als de ſoort eenigzins kwaadaardig is, en dat 'er alle jaren, in de heele wereld, meer dan viermaal honderd duizend menſchen aan de kinderziekte ſterven.

LIJSJE. Wel, Willem! ik ſchrik 'er van; het was gelukkig, dat ik geen ſpeld in mijn mond had: ik zou die van de ſchrik wel hebben kunnen doorſlikken. — Viermaal honderd duizend menſchen alle jaren?.. En is je dat verteld door den zoon van onzen baas?.. En dat is zoo een knap jong borst, die altijd met zijn neus in de boeken zit, als hij maar een uurtje kan uitbreken!

WILLEM. Ja, de zoon van onzen baas heeft mij

mij wel meêr verteld, daar ik van ſtond te kijken... Hij heeft mij dingen gezegd, die mij dan zwaar op mijn hart drukken — en dat wel over die kinderpokken... en wel ernſtig, dat hij mij heeft moeten beloven, om nog van avond bij mij te komen. Ik denk dat hij over een half uurtje wel hier zijn zal: want ik wou zoo graag, dat jij hem eens hoorde praten, Lijs! het is dan een opperbeſte en ſchrandere gast. — Je moet maken dat de kleinen van de vloer komen, dan kunnen wij op ons gemak praten...

(LIJSJE deed zoo als haar man gezegd had, en binnen den tijd van een klein halfuurtje lagen alle de kleinen te bed; en zij ging nu naast haaren man een ſtoekje zitten breien, en begon toen te zeggen:)

Wel, mijn lieve Willem! zou je wel gelooven, dat je mijn bedroefd gemaakt hebt? — ik wierd dan onderwijl dat ik de kinderen naar bed hielp, zoo naar. O! dacht ik — wat zien zij 'er alle lief en friſch uit! — zulke gladde mooije bakkesjes! — ô als die lieve bekjes eens zoo geſchonden werden, als het gezigt van Marijtjerde pottevrouw — die niet alleen zulke diepe pokdalen, maar zulke afgrijſelijke naden in haar aangezigt heeft...

WILLEM. Ja, Lijsje! en als eens eenige, ja al was het maar één, 'er het bachje bij inſchoot, zoo als men zegt!

LIJSJE. ô! Daar mag ik niet om denken — daar hoop ik dat God ons voor bewaaren zal.

WILLEM. Ja, wijfief! daarover was het dat ik zoo diep in gedachten verzonken zat. — Frederik heeft tegen mij ſtaande gehouden, dat, onder Gods zegen, de menſchen hunne kinderen tegen de kinderziekte kunnen bewaren. Hij zei, dat men even goed, als men zich tegen eene opkomende pleuris mag doen laten, men ook zoo zijne kinderen voor de pokken mag bewaren door de Inenting.

LIJSJE. Had ik het niet gedacht dat het daarop neer zou komen! — ô! Als ik het woord *Inenting*

maar hoor noemen, dan gaat 'er al een koude gril door mijne leden. Zou ik mijne lieve kindertjes ook aan dat nieuwmodisch spel wagen!

WILLEM. Word toch zoo driftig niet, lieve vrouw! ik ben immers ook de man niet, die mijne kinderen om die mode eenig kwaad zou laten doen... maar alles, wat nieuw is, is juist daarom niet kwaad. — 'Er is vast wel een tijd geweest, dat 'er geen messen of scharen waren; en toen die eerst uitgevonden werden, waren die ook eene nieuwe mode — en onderwijl zijn ze heel nuttig..

LIJSJE. Nu! dat scheelt wat met de Inenting. — Ik wou wel eens een mensch zien, die zoo mooi wist te praten, dat ik besloot, om mijne kinderen te laten inenten.

WILLEM. Ja wie weet of dat wel zoo lang duurt als jij je verbeeld; althans Frederik kan 'er dan wat van zeggen... Mij dunkt ik hoor daar aan den ring van de deur draaijen.. ik zal met het licht eens voor loopen... Het was zoo als Willem wel gedacht had, niemand anders dan Frederik. Nadat hij heel vriendelijk Willem en zijne vrouw Lijsje gegroet, en met den eersten wat gepraat had over hun aanbacht, waarin Willem door en door bedreven was, bragt het Willem met een' aardigen slingerslag op het vorig praatje met zijn vrouw. — Ja! ja! zeide Lijsje, dat ik gezeid heb, houd ik staande; ik wou de man wel eens zien, die zoo mooi wist te praaten, dat ik mijne kinderen zou laten inenten.

FREDERIK. Je lijkt dan geen groote voorstandster van de Inenting te wezen, Lijsje? —

LIJSJE. Wel neen! —

FREDERIK. En dan vast ook niet van de Koepokken?

LIJSJE. Nu nog mooijer! — Ik heb 'er nog maar een enkele keer van hooren praten — maar dat is immers allemaal gekheid. Wie heeft 'er ooit van gehoord? koeijenpokken! — Ja wel, ik zou 'er om kunnen proesten van lagchen!

FRE-

FREDERIK. Lagch eerst maar ter degen uit, en dan zal ik, als mijn pijp regt aan den brand is, daarover eens met u praten.. en het zou mij ontschieten, als u dat ding zoo belagchelijk bleef.

LIJSJE. Weet je wel wat? ik geloof, Frederik, dat jij met mijn man afspraak gemaakt hebt, om mij ter deeg in den eed te nemen. Ik geloof vast dat je lui voor hebt, om mij tot het een of ander te bepraten.

WILLEM. Wel dat was nu eens zoo, en wij deden het om best wil van onze lieve kleinen, zou het dan zoo heel erg van ons gedaan zijn

LIJSJE. Wel neen, dat kan ik juist niet zeggen... maar...

FREDERIK. Zie zoo nu is de pijp aan de brand... Hoor nu eens, Lijsje! — Ik heb wel gemerkt, dat jij veel achting hebt voor oude spreekwoorden: is dat niet zoo?

LIJSJE. Wel ja! dat is zoo — mijne moeder zaliger zei altijd — ik hou dan danig en danig van spreekwoorden — zij komen naast het Evangelie — en zij zijn een soort van erfenisse, die wij van onze voorouders gekregen hebben.

FREDERIK. Regt zoo, Lijsje! Onder die spreekwoorden is 'er dan een, dat zegt: *Dat de Ondervinding de beste Leermeesteres is*; en men heeft mij verteld, dat dit spreekwoord bijna in alle talen, en bij heel veel volkeren, in gebruik is.

LIJSJE. Ik heb het ook wel meer gehoord, en ik wil wel bekennen, dat ik 'er ook veel achting voor heb....

FREDERIK. Wel daar ben ik blij om — ik denk dat wij met elkander zullen te regt raken. Gij zult mij graag toestemmen, dat de ondervinding leert, dat 'er vele duizenden menschen, en vooral jonge kinderen, aan de kinderpokjes sterven, en dat 'er heel vele ellendig door geschonden worden. Hoe vele schieten 'er zelfs het gezigt bij in, en zijn als ongelukkige blinden, voorwerpen van ieders beklag en medelijden!

LIJSJE. Ja, dat weet ik! en ieder een weet het, Frederik! Dat is wel eene heel droevige ondervinding. —

FREDERIK. Maar, Lijsje! als men nu eens ook door de ondervinding een zeker middel wist, om te voorkomen, dat alle die duizenden aan die zoo afgrijsselijke ziekte kwamen te sterven, of nog meer duizenden daardoor zoo ellendig geschonden werden; dat zou naar mijne gedachten wel eene zeer goede ondervinding zijn.

LIJSJE. Ik begrijp u niet klaar — gij spreekt mij wat te hoog.

FREDERIK. Nu, dan zal ik het u platter en eenvoudiger zeggen: als het nu eens door de ondervinding zeker was, dat door kinderen of volwassene menschen met koepokstof (zoo als men dat noemt) ingeënten, 'er geen een sterf of geschonden werd, zou men dan niet heel wel te vreden mogen zijn, ja zelfs God den Heer voor zulk een uitvinding danken?

LIJSJE. Hoor, Frederik! dat laatste gaat te ver — want onder uw welnemen, houd ik toch het inenten van de kinderen zoo wat daarvoor, dat men God verzoekt... ja, ik zou het haast houden, als of men onzen lieven Heer tergde: want immers de kinderziekte is een oordeel van den Hemel over onze zonden!

FREDERIK. Toch niet meer of niet minder een oordeel, dan alle andere soorten van ziekten en ongemakken. En immers, gij maakt geene zwarigheid, om, zoo gij kunt, te beletten dat gij hoofdpijn, verkoudheid en alle andere groote of kleinere ongemakken krijgt: de menschen noemen groote en zware ziekten, die van tijd tot tijd regeren, zulke oordeelen, en slaan op de anderen, even als of die mede niet onder het opzigt der Voorzienigheid stonden, geheel geen of weinig acht. En immers het meeste, zoowel als het minste, staat onder het toezigt

zigt en bestuur der Goddelijke Voorzienigheid! — En het spijt mij, dat gij over het voorkomen van de kinderziekte bijna zoo onverligt denkt, als de Turken over de pest. Immers, die onnozele menschen laten maar sterven wat 'er sterft — en wenden geene middelen aan, om die verschrikkelijke ziekte te genezen of te stuiten...

WILLEM. Wel! zou daar dan zoo veel stuiten aan zijn?..

FREDERIK. Ja, stuiten... Immers sedert dat de Mogendheden in Europa zoo verlicht zijn geworden, om, als 'er in de nabijheid van het een of andere gedeelte van hunne landen de pest uitbrak, een cordon van soldaten te trekken, zijn de christenlanden van Europa van de pest bevrijd gebleven... Zoo dat ik durf staande houden, dat het aan God welbehagelijk geweest is, dat de menschen hun verstand gebruikten, om zich te beveiligen tegen de pest, even eens als tegen alle andere ongemakken en kwalen...

LIJSJE. Je praat als een Avekaat... men zou wel zeggen dat je gelijk hadt.

FREDERIK. Nu, goeije vriendin! als het nu omtrent de pest doorgaat, dat men die met een cordon soldaten uit een land mag houden, zou men dan geene zachter middelen tegen de kinderziekte mogen gebruiken?. Zeg mij eens: zou het God, die de menschen zoo lief heeft, onaangenaam kunnen zijn, dat het menschelijk vernuft of verstand (dat toch ook van God afkomstig is) een middel uitvindt, om jaarlijks eenige honderd duizenden menschen van schrikkelijke ellenden te bevrijden, en bij het lieve leven te bewaren? Immers, een liefhebbend vader, die maar een mensch is, verheugt zich, wanneer zijne kinderen zoo wijs worden, dat zij zich voor ongelukken en ellenden weten te bewaren, door de lessen van voorzigtigheid, die hij hun gegeven heeft — en zou God, die ons aller Vader is, ja ons veel meer lief heeft, ons,

zijne kinderen, kwalijk nemen, dat wij ons verſtand gebruiken, om het kwaad af te keeren?

WILLEM. 't Is jammer, denk ik duizendmaal, en ik moet het weer zeggen, dat uw vader u in zijn ambacht zoo noodig heeft. Hij moest u nog tot Domine laten ſtuderen. Wat zeg jij 'er van, Lijsje?

LIJSJE. Hoor, man! als ik zoo hoor praten, dan zou ik haast denken, dat het een meiſen was, dat men wat tegen de pokken deed. — Waarlijk, ik begin 'er wat luchtiger onder te worden. Althans wil ik wel eens hooren, wat men voor dat ding zou kunnen zeggen.

FREDERIK. Wel zeker, Lijsje! is het een meiſen; want als het eens gebeurde, dat gij een van uwe kinderen door de kinderpokken verloort, en de Doctor tegen u zeide: waarom hebt gij dat kind niet laten inenten met de koepokken? dan had het nimmer deze afgrijſelijke ziekte gekregen; — wat zoudt gij dan andwoorden? Gij zoudt het dan gaarne willen herhalen; maar dat zou dan te laat zijn. Of, verbeeld u eens, dat een uwer zonen, reeds een jongeling zijnde, die de ſteun was van uwen ouden dag, die de kinderziekte kreeg en daar aan overleed, en dat bij denzelven eens het denkbeeld opkwam, om op zijn doodbed, met zijne veege lippen, tot u te zeggen: Moeder moeder! waarom hebt gij mij niet laten inenten? O ijſſelijk denkbeeld van een moedwillig verwaarloosd voorregt! Ondertuſſchen doet het mij groot pleiſier, dat gij zoo begint te ſpreeken, en ik ben heel genegen om u alles te zeggen, wat ik van de koepokken weet. — Houd maar gedurig in het oog, dat, hoe wonderlijk alles klinke, ook in dit geval, de ondervinding de beſte leermeesteres is.

LIJSJE. Maar, koepokken! dat klinkt zoo wonderlijk! Wie heeft daar ooit van te vooren van gehoord? Ik heb althans nooit eene koe met pokken gezien.

FREDERIK. Nu! ik zal u dan vertellen wat 'er

'er van is. Reeds meêr dan honderd jaar geleden, had men in *Engeland* en *Jutland* waargenomen, dat de koeijen van tijd tot tijd aan haar uijers eene ſoort van zweren kregen, die vrij wat overeenkomſt hadden, voor het uiterlijke, met de pokjes: en, dat nog bijzonderder was, de melkers en melkſters van die koeijen kregen die zelfde ſoort van zweren aan de handen. Maar het allervreemdſte was, dat men opmerkte, dat die melkers of melkſters, die de kinderpokjes nog niet gehad hadden, voor dat zij die zweren kreegen, voor hun geheele leven van de kinderziekte bevrijd bleven. Een voornaam Engelsch Doctor, JENNER genaamd, was de eerſte, die op de gedachten kwam, of mogelijk de ſtof, welke in die zweren gevonden wordt, aan menſchen, die de kinderziekte niet gehad hebben, ingeënt zijnde, wel niet zou uitwerken, dat zij, eveneens als de melkers, in het vervolg voor de kinderziekte bevrijd zouden blijven.

WILLEM. Is dat al lang geleden?

FREDERIK. Het was althans in het jaar 1798, dat hij den uitſlag van zijne genomen proeven mededeelde — en die was heel voldoende. Het bleek duidelijk, dat menſchen, met die koepokſtof ingeënt, beveiligd waren voor de kinderziekte. En daarna namen zeer vele Doctoren, zoo in *Engeland* als in andere landen, dezelfde proeven, — en zij liepen allen even gelukkig af. En allen, welke die koepokken kregen, waren hun geheel leven beveiligd tegen de kinderziekte.

LIJSJE. Wel, ik bidje! hoe kon men dat weten?

FREDERIK. Wel, Lijsje! door het nemen van heel ſterke proeven. Men liet namelijk kinderen, welke met die koepokken waren ingeënt geweest, en geheel gebeterd waren, bij zulke perſonen brengen, die de natuurlijke kinderziekte zeer hevig hadden — men liet ze zelfs in een bed bij zulke perſonen ſlapen — ja men trok ze zelfs hemden aan, die met ſtinkend pokëiter als doortrokken waren.

LIJSJE. Foei! 't is om 'er misselijk van te worden!... en die kinderen werden 'er dan maar ter deeg aan gewaagd... maar ga voort...

FREDERIK. Je weet ook, dat men de natuurlijke kinderpokjes de kinderen inent. Nu, die kinderen, die met koepokken waren ingeënt geweest, en die men zoo sterk op de proef gebragt had, liet men herhaalde keeren de natuurlijke pokjes inenten — maar ziet! geen een van allen heeft die gekregen. — En daar 'er, na de uitvinding van dit middel, nu acht jaaren geleden, zoo vele duizenden met de koepokken zijn ingeënt geworden, zijn tot nog toe allen voor de kinderziekte bewaard gebleven. Somtijds heeft een enkele onkundige Chirurgijn een abuis begaan, met valsche koepokken voor de ware aan te zien; en daar heeft men in het eerst veel gerucht van gemaakt: maar dit is zeer zeldzaam gebeurd, en nu zijn de kenteekens van de ware en echte koepokken zoo duidelijk, dat 'er van dien kant ook geene zwaarigheid is. Om in alles toch veilig te werk te gaan, zou ik ieder, die 'er toe besluit, aanraden, zich van een' goed' Doctor of een bekwaam' Chirurgijn, zoo men buiten op het land woont, te bedienen. —

LIJSJE. Dat is nu allemaal kostelijk en goed! maar sterft 'er dan nooit een aan de Koepokken?

FREDERIK. Ik kan u verzekeren, uit den naam van een ervaren Doctor, dat 'er nooit één aan de koepokken sterft... En niet in een enkele stad, of in een enkel land, heeft men nu de proeven genomen, maar sedert de laatste jaren zijn in alle landen, in koude, gematigde en warme gewesten van deze wereld, duizenden met de Koepokken ingeënt geworden, en allen zijn ze bewaard gebleven voor de kinderziekte, en geen een is 'er van gestorven. In *Amsterdam* zijn door een gezelschap van beroemde Doctoren, die zoo menschlievend zijn, dat zij deze Inenting *voor niet* doen, binnen kort achttienhonderd ingeënt, waarvan 'er niet alleen zelfs geen een gestorven is, maar niet een heeft 'er eenig letsel van gekregen.

LIJSJE. Wel dat is wonderlijk!... Maar men zal dat misschien nog alleen aan kinderen van gemeene lui doen. Als 'er daar al een enkele van sterft, roept men het niet luid.

FREDERIK. Integendeel, Lijsje! kinderen en menschen van allerlei standen, rijken, middelbaren en armen, allen worden ingeënt. — Zelfs aan vorstelijke hoven worden de kinderen met de Koepokken ingeënt. — Onder anderen is aan den tweeden zoon van den Koning van Pruisen die kuur gedaan; ook aan den Kroonprins en Prinses Amelia van Zweden: en in Pruisen gaat het zelfs zoo sterk, dat de Koning bevolen heeft, dat alle menschen, die ambten hebben, of in eenigen dienst van den Koning zijn, hunne kinderen moeten laten inenten met de koepokken, groot en klein, wie zij ook zijn mogen. En waarlijk, de Koning heeft gelijk: hij vergt iets, dat geen het minste kwaad doet of gevaar in heeft, en dat niet missen kan of het moet de zoo geduchte plaag der Kinderpokken eindelijk (als *alle* menschen het maar doen) geheel en voor altijd doen verdwijnen. Ook zijn, vooral in *Amsterdam*, behalven de 1800, welke om niet ingeënt zijn, verscheiden duizenden door Doctoren onder de grooten en burgerstand ingeënt, en, om het nog eens te herhalen, allen zonder eenig het minste leed of gevolgen daarvan te ondervinden.

LIJSJE. Wel! wel! ik moet zeggen, dat het nu wat begint te lijken... Jij zijt zo stil, Willem! wat zeg jij 'er van?

WILLEM. Wel, kind! ik sta verbaasd dat jij zoo gaau van gevoelen verandert. Alles wat daar Frederik zegt, heb ik zoo al bij gedeelten ook van hem gehoord; en ik kan je zeggen, dat ik al zoo wat begin te aarselen, om onze lieve kinderen te laaten inenten met de koepokken. Maar het was straks zoo schrikkelijk ver van huis met je! —

LIJSJE. Wel! een mensch kan veranderen. — Ik dacht dat je heel andere muizenesten in het hoofd had Ja! ik moet nog wat vragen — zeg mij eens, Frederik worden de kinderen ook door de koepokken geſchonden? want zie! mijne kinderen, al zeg ik het zelf, zien 'er uit als beeldjes.

FREDERIK. In het minſte niet, Lijsje! 'er is geen voorbeeld van dat de koepokken eenig lidteeken hebben nagelaten, dan op de plaats waar zij worden ingeënt Ook heeft men 'er nooit verſchijnſels van napokken bij, waaraan kinderen zoo afgrijſelijk lijden. Dat leert ook de ondervinding.

LIJSJE. Ik hoop toch niet, dat de kinderen veel te lijden hebben, als ze die koepokken worden ingeënt.

FREDERIK In het geheel bijna niet De inenting is met een prikje als een ſpeld op den arm gedaan daar komt dan na zes, acht of tien dagen, een zweer — en dat is het al — de ongeſteldheid, die de meeste kinderen krijgen, is zoo gering, dat als men niet wist, dat zij ingeënt waren, dan zou men het niet eens merken; ſleents een enkele moet 'er meê naar bed, en dat nog maar voor een dag — en, dat dan ook nog mooi is, de koepokken zijn in het geheel niet beſmettelijk. Men kan zelfs de kinderen 'er meê naar ſchool ſturen, als men heeft alleen maar zorg te dragen, dat de zweer of pok niet gekwetst of beſchadigd wordt; want anders zou men kunnen genoodzaakt zijn, de inenting te herhalen, daar de zweer of pok zijnen vollen loop moet hebben, indien het iemand voor de kinderziekte volkomen zal beveiligen

WILLEM Wat zegje nu, wijſje? Had ik geen reden, om, daar mij Frederik dat zoo al meer dan eens verteld had, over onze lieve kinderijes te zitten nadenken?

FREDERIK. De ondervinding, Lijsje! is de beste leermeesteres: en alles, wat ik u verteld heb, rust op de ondervinding, die niemand kan tegenſpreken.

LIJS-

LIJSJE. Wel, ik moet dan zeggen dat ik haast niet weet wat ik zeggen zal — Zie! ik heb mijne kinderen dan zoo hartelijk lief, dat weet onze lieven Heer! en het zou me dan zulks een hartzeer doen, als ik ze verliezen moest — en ik het had kunnen voorkomen... Zie, Frederik, ik ben maar de vrouw van een ambachtsman die zijn brood met hard werken winnen moet; en al het zilver, dat ik in de wereld heb, is deze beugel, die ik bij de zilveren bruiloft van mijn Heer en Juffrouw, daar ik bij diende gekregen heb — die, en alle mijne koſtelijkſte kleêren, zou ik graag geven, als ik mijne lieve kindertjes voor de pokken bevrijden kon. Ik denk dat dat inenten dan heel veel geld zal koſten?

FREDERIK. Heb daar geen zorg voor Hier en op de meeste plaatſen kunnen lieden die geene middelen hebben, *voor niet* met de koepokken worden ingeënt, zoo als ik u reeds gezegd heb. Als je 'er anders toe kunt overgaan, dan moet je dat niet tegenhouden

LIJSJE. Wel, Willem! dat vind ik dan heel mooi — wat zeg jij 'er toch van? je kijkt maar in het vuur.

WILLEM. Als je het weten wilt, Lijsje! ik ben blij dat Frederik u zoo ver gebragt heeft: want ik was 'er al van het begin af voor; maar ik zou het je zoo niet hebben kunnen vertellen.

LIJSJE. En wat zou jij dan doen?

WILLEM. Morgen dien dag naar Doctor*** gaan, en hem verzoeken, dat hij, hoe eer hoe beter, onze lieve kinderen de koepokken inent. — Frerik zal hem wel eens gaan ſpreken, en zeggen wat lui of wij zijn.

LIJSJE. Maar wat zullen de buren 'er van zeggen?

FREDERIK. Stoorje daar niemendal aan; als ze je wat veel aan de ooren malen, zeg dan dat de Ondervinding de beste leermeesteres is. — Maar daar hoor ik de klok negen ure ſlaan, en ik had mijn

Va-

vader beloofd, dan te huis te zullen zijn. -- Nu, Lijsje! zal ik morgen maar naar Doctor*** gaan? — wat zeg je?

Lijsje. Ja, Frederikt ga in 's hemels naam... Alles wat gij gezegd hebt, is zoo klaar, dat ik het voor onverantwoordelijk houden zou, als ik mijne kinderijes niet liet komen.

Hierop vertrok Frederik. De goede lieden bespraaten met elkander de zaak nog eens fer degen — en den volgenden dag werden de vier lieve kinderen met de koepokken ingeënt; en eer 'er drie weken om waren, hadden zij die allen gehad, zonder dat bijna een van allen een halven dag ongesteld geweest was — en waren dus voor hun geheele leven beveiligd voor de kinderziekte — O! Dat allen zich aan hun voorbeeld spiegelden! — en, ieder bekennen moet, dat de ondervinding de beste leermeesteres is, dan ook door de duizend en tienduizendmaal herhaalde ondervinding in deze zaak zich lieten overtuigen, om hunne kinderen, of zich zelven, door middel der koepokken, voor de kinderziekte te beveiligen!

Bibliotheek